

ПАНАІД І. В.,
аспірант кафедри кримінально-правової
політики
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 343.35

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2023.4.40>

БЕЗПОСЕРЕДНІЙ ОБ'ЄКТ НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ

В статті продовжено висвітлення проблематики об'єкта кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Традиційно в науці кримінального права безпосереднім об'єктом кримінального правопорушення вважаються ті конкретні суспільні відносини, які за рішенням законодавця перебувають під охороною кримінального закону та яким заподіюється чи створюється реальна загроза заподіяння шкоди кримінальним правопорушенням, що підпадає під ознаки певного складу. Такі суспільні відносини перебувають в межах родового об'єкта кримінального правопорушення і становлять його частину. Однак, на думку автора, вищевикладене традиційне розуміння безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення не в повній мірі відповідає призначенню норми кримінального закону, яка передбачає відповідальність за незаконне збагачення згідно зі ст.368-5 КК України. Тому викладений в статті підхід до окреслення безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення за такою нормою запропоновано автором виходячи з оцінки її ролі як завершального рубежу протидії корупційним злочинам з урахуванням положень статті 20 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовтня 2003 року. Це дає можливість спів віднести теоретичні обґрунтування об'єкту кримінального правопорушення незаконне збагачення з реалізацією правоохоронними органами своїх функцій по боротьбі з корупційними злочинами. Практична реалізація даної норми, тобто досудове розслідування і судове провадження за відповідним кримінальним правопорушенням в межах безпосереднього об'єкта незаконного збагачення за ст.368-5 КК України може виявити дійсне джерело набутих незаконним шляхом активів, що потребуватиме перекваліфікації діяння особи. Однак, можливість перекваліфікації ні в якому разі не свідчить про звуження охоронної функції даної норми щодо безпосереднього об'єкта кримінально-правової охорони. Адже латентність конкретного не лише корупційного злочинного діяння за наявності визначених законом підстав матиме наслідком кримінальну відповідальність за незаконне збагачення. Відповідно безпосередній об'єкт незаконного збагачення охоплює безпосередні об'єкти всіх злочинів публічного сектору з КК України, учинення яких може принести для спеціального суб'єкта незаконне збільшення майнових активів. Отже, на переконання автора, ця норма має розглядатись як ефективний чинник боротьби з корупційною злочинністю в Україні не лише в межах родового об'єкту кримінальних правопорушень, передбачених розділом XVII Особливої частини Кримінального кодексу України.

Ключові слова: злочини у сфері службової діяльності, безпосередній об'єкт, суспільні відносини.

Panaid I. V. The immediate object of illegal enrichment

The article continues to address the issues related to criminal offenses in the sphere of official and professional activities associated with the provision of public services. Traditionally in criminal law, the direct object of a criminal offense is considered to be specific social relations that are protected by criminal law and to which actual harm or a real threat of harm caused by a criminal offense falling under specific criteria is inflicted or created according to legislative decisions. These social relations fall within the scope of the general object of the criminal offense and constitute a part of it. However, in the author's opinion, the aforementioned traditional understanding of the direct object of a criminal offense does not fully correspond to the purpose of the criminal law norm that stipulates liability for unlawful enrichment under Article 368-5 of the Criminal Code of Ukraine.

Therefore, the approach presented in the article for delineating the direct object of a criminal offense under this norm is proposed by the author based on an assessment of its role as a concluding frontier in countering corrupt crimes, taking into account the provisions of Article 20 of the United Nations Convention against Corruption dated October 31, 2003. This allows for the theoretical substantiation of the object of the criminal offense of unlawful enrichment with the enforcement agencies exercising their functions in combating corrupt crimes.

The practical implementation of this norm, namely the pre-trial investigation and judicial proceedings related to the corresponding criminal offense within the direct object of illegal enrichment under Article 368-5 of the Criminal Code of Ukraine, may reveal the actual source of unlawfully acquired assets, requiring a requalification of the individual's actions. However, the possibility of requalification in no way signifies a narrowing of the protective function of this norm regarding the direct object of criminal legal protection. As the latent nature of specific not only corrupt criminal actions, but actions with defined legal bases, will result in criminal liability for unlawful enrichment.

Accordingly, in the author's conviction, this norm should be considered as an effective factor in combating corruption-related crimes in Ukraine, not only within the scope of the general object of criminal offenses stipulated in Section XVII of the Special Part of the Criminal Code of Ukraine.

Key words: *crimes in the field of official activities, immediate object, social relations.*

Вступ. З часу запровадження зміст норми, що передбачає відповідальність за незаконне збагачення, зазнав чималої кількості змін. Такі зміни поступово трансформували призначення цієї норми від фактичної протидії лише злочинним діянням, що раніше визнавалися одержанням хабара, до завершального рубежу боротьби з корупційними кримінальними правопорушеннями. Тому, з огляду на розташування законодавцем норми про незаконне збагачення в розділі XVII Особливої частини Кримінального кодексу України, потребує оцінки співвідношення родового та безпосереднього об'єкта даного кримінального правопорушення. Дослідженням кримінально-правових проблем незаконного збагачення займалися такі вчені як О.О. Дудоров, В.М. Борков, Л.П. Брич, В.М. Киричко, М.В. Кочеров, В.Н. Кубальський, М.І. Мельник, Д.Г. Михайленко, В.І. Тютюгін, М.І. Хавронюк та інші. Проте, дослідження окремих аспектів норми про незаконне збагачення не є достатнім для визначення її правової природи та розуміння призначення, у тому числі відокремлення від суміжних злочинів в правозастосуванні. Отже, комплексне дослідження складу даного кримінального правопорушення є передумовою належного застосування норми кримінального закону про незаконне збагачення в діяльності правоохоронних та судових органів.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження безпосереднього об'єкта складу кримінального правопорушення, передбаченого ст.368-5 КК України.

Результати дослідження. Загальновідомо, що в теорії кримінального права, виходячи із співвідношення філософських категорій «загальне», «особливе», «окреме», співвідношення родового й основного безпосереднього об'єкта кримінального правопорушення розглядається як відношення цілого і частини. Відповідно основний безпосередній об'єкт становить частину родового (видового) об'єкта кримінального правопорушення, що не виходить за їх межі [1, р. 265].

Однак, злочини в публічній сфері службової діяльності можуть порушувати й інші об'єкти, наприклад, завдавати моральної шкоди громадянам, порушувати права та інтереси як громадян, так і юридичних осіб, відносини власності, тощо. Отже, поряд із безпосереднім обов'язковим об'єктом можливе (чи обов'язкове) існування додаткового факультативного (чи обов'язкового) об'єкта. Адже службовий злочин не обмежується виключно порушенням порядку здійснення повноважень службовою особою, яка використовує своє службове становище для того, щоб посягнути на інші суспільні відносини.

У науці безпосередні об'єкти службових злочинів (кримінальних правопорушень) визначаються по-різному. Одні вчені висловлювали думку щодо їх поділу за функціональною ознакою, тому безпосередні об'єкти розглядали як окремі види державної дисципліни. Інші в основі визначення безпосереднього об'єкта посадового злочину вбачали «конкретні умови правильної роботи державного апарату». Також пропонувалося розглядати безпосередній обов'язковий об'єкт злочинів у сфері службової діяльності як певний аспект встановленого порядку здійснення своїх повноважень службовими особами. Зокрема, виконання повноважень лише в інтересах служби, обов'язок службової особи здійснювати свої повноваження лише в межах своєї компетенції, визначеної законодавством, обов'язок добросовісно виконувати свої повноваження.

Серед вітчизняних вчених теж немає єдиного підходу до визначення безпосереднього об'єкта злочинів у сфері службової діяльності. Так, В.І. Тютюгін таким вважає суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність в окремих ланках апарату управління органів державної влади, місцевого самоврядування, в окремих юридичних особах публічного чи приватного права [2, с. 476; 3, с. 783]. Іншу думку висловлюють М.І. Мельник, М.І. Хавронюк, які беруть за основу функціональну ознаку і безпосереднім об'єктом злочинів у сфері службової діяльності вважають правильну (нормальну) діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, окремих організацій, установ, підприємств (незалежно від форм власності), зміст якої визначається законодавством [4, с. 1142].

Викладене вище є необхідною передумовою визначення безпосереднього об'єкта незаконного збагачення.

Д.І. Крупко під таким об'єктом розуміє суспільні відносини, які забезпечують авторитет, порядок здійснення державної служби, цілі та завдання установ і організацій публічного й приватного сектора, встановлений (нормативно закріплений) порядок їх функціонування [5, с. 753]. О.П. Денєга основним безпосереднім об'єктом незаконного збагачення вважає неупередженість, сумлінність та добросовісність при виконанні своїх обов'язків осіб уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [6, с. 47-48]. Як суспільні відносини, що виникають у зв'язку та під час здійснення особою, уповноваженою на виконання функцій держави або місцевого самоврядування правомірної (законної) діяльності, тобто в межах і відповідно до нормативно-правових актів, розглядають безпосередній об'єкт незаконного збагачення О.І. Гузоватий, О.О. Титаренко [7, с. 101]. Основним безпосереднім об'єктом складу злочину незаконне збагачення за ст.368-2 Кримінального кодексу України Ясінь І.М. вважає суспільні відносини, які визначають порядок діяльності особи, уповноваженої на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування щодо законності набуття активів у власність [8, с. 65]. Схожу думку, але вже щодо безпосереднього об'єкта незаконного збагачення за ст.368-5 КК України висловлює Б.Г. Безгинський, який

пропонує вважати таким законну діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, щодо законності набуття у власність передбачених кримінальним законодавством активів [9, с. 73]. На думку Л.П. Брич таким є правильна, тобто така, що відповідає вимогам законодавства України діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних чи комунальних підприємств, установ чи організацій [4, с. 1180]. О.О. Дудоров вважає, що основним безпосереднім об'єктом цього злочину є встановлений порядок службової діяльності в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, державних і комунальних підприємствах, установах, організаціях [10, с. 472].

Незважаючи на значну кількість змін та редакцій викладення норми про незаконне збагачення, вона є новелою у вітчизняному кримінальному законі, що вказує на необхідність більш глибокого аналізу безпосереднього обов'язкового об'єкту такого кримінального правопорушення. Для цього доцільно розглянути об'єкт незаконного збагачення з точки зору мети включення даної норми у кримінальний закон. Як відомо, така норма була ухвалена для виконання міжнародних зобов'язань України із запровадження кримінальної відповідальності відповідно до ратифікованої державою Конвенції ООН проти корупції, стаття 20 якої визнає злочином значне збільшення активів державної посадової особи, яке перевищує її законні доходи, що вона не може раціонально обґрунтувати [11]. За змістом викладеного, саме умисне незаконне збільшення матеріальних активів становить суспільну небезпеку, а отже проти цього спрямована дія як вказаної норми Конвенції, так і відповідної норми вітчизняного кримінального закону. На думку Д.Г. Михайленка, призначенням норми про незаконне збагачення в механізмі кримінально-правової боротьби (протидії) корупційним злочинам є встановлення додаткового бар'єру з метою охорони суспільних відносин від корупційних кримінально протиправних злочинних посягань шляхом притягнення до кримінальної відповідальності (призначення покарання) за вчинені в минулому суспільно небезпечні діяння, які залишилися латентними, але результати скоєння яких виявилися в необґрунтованому збільшенні матеріальних активів спеціального суб'єкта – відповідної посадової особи органу державної влади чи місцевого самоврядування [12, с. 253]. Такий підхід до сутнісного розуміння незаконного збагачення видається більш переконливим і прагматичним з точки зору правозастосування. Адже це дозволяє сприймати об'єкт незаконного збагачення як суспільні відносини, що підлягають захисту від будь-яких, а не лише корупційних кримінальних правопорушень в публічній сфері наслідком чого є незаконне збільшення майнових активів спеціального суб'єкта. При цьому варто звернути увагу на намір (мету) законодавця обмежити дію цієї норми, яка покликана охороняти найбільш значимі суспільні відносини через визначення виключного переліку учасників таких відносин, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування відповідно до пункту 1 ч.1 ст.3 Закону України «Про запобігання корупції» [13]. Саме цим можливо пояснити віднесення такого кримінального правопорушення до категорії тяжких злочинів, адже саме по собі збільшення активів не може бути настільки суспільно небезпечним.

Отже, варто підтримати думку Д.Г. Михайленка щодо віднесення норми про незаконне збагачення до елементу завершального рубежу кримінально-правової боротьби (протидії) корупційним злочинам публічного сектору, що пов'язані з порушенням уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування особами, визначеними в пункті 1 ч.1 ст.3 Закону України «Про запобігання корупції», найбільш значимих функцій держави або місцевого самоврядування. Тому основний безпосередній об'єкт незаконного збагачення необхідно розглядати виходячи за межі родового об'єкта корупційних злочинів, який охороняється нормами розділу XVII Особливої частини КК України [14], оскільки він охоплює об'єкти всіх кримінальних правопорушень публічного сектору згідно КК України, учинення яких може принести для спеціального суб'єкта незаконне збільшення майнових (матеріальних) активів, виявлення яких, при латентності конкретного не лише корупційного діяння, може бути підставою кримінальної відповідальності за незаконне збагачення.

З огляду на вищевикладене, вбачається необхідним конкретизувати суспільні відносини, на охорону яких спрямована дія норми кримінального закону щодо незаконного збагачення, кримінально протиправне завдання шкоди яким в минулому, яке не було виявлено через його латентність, може бути підставою для притягнення до кримінальної відповідальності за незаконне збагачення спеціального суб'єкта – особу, уповноважену на виконання функцій держави або місцевого самоврядування визначену згідно з пунктом 1 частини першої статті 3 Закону України «Про запобігання корупції». До них належать такі, що станом на 21 серпня 2023 року перебувають під захистом відповідних норм Кримінального закону України суспільні відносини щодо:

– особистої свободи (волі) людини, що становлять безпосередній об'єкт кримінального правопорушення торгівля людьми за ст.149 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [5, с. 83];

– нормального розвитку і виховання неповнолітніх дітей, зокрема згідно порядку усиновлення (удочеріння) дитини, передачі її під опіку (піклування) чи на виховання в сім'ю громадян, що становлять безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.169 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [5, с. 140];

– авторського права та суміжних прав, прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію, що становлять безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.ст.176, 177 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.3 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [5, с. 121, 124];

– відносин власності, що становлять безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.189 КК України, додатковим обов'язковим об'єктом за якою є відносини у сфері безпеки життя, здоров'я, честі, гідності, особистої недоторканності потерпілих, а додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [15, с. 177];

– відносин власності, що становлять безпосередній об'єкт кримінального правопорушення привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем за ст.191 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [16, с. 214];

– державного регулювання переміщення товарів та інших предметів через митний кордон України і внесення до бюджету мита та інших платежів, що становить безпосередній об'єкт злочину за ст.ст.201, 201-1 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 яких може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [5, с. 190; 16, с. 209];

– належного розподілу та використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, що становить безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.201-2 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [17, с. 101];

– належної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців, що становить безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.205-1 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень;

– вільного здійснення законної господарської діяльності, що становить безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.206 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.3 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [15, с. 221];

– належного переходу прав на майно юридичної особи, у тому числі на акції, паї, частки її засновників, учасників, акціонерів, що становить безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.206-2 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.3 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень;

- належного використання бюджетних коштів службовою особою, що становить безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.210 КК України [5, с. 193];
- розподілу та перерозподілу бюджетних коштів, що використовуються для забезпечення завдань і функцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, що становить безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.211 КК України [17, с. 109];
- добросовісної конкуренції між суб'єктами господарювання, що становить безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.229 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.3 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [5, с. 225];
- охорони та використання надр, зокрема дотримання правил охорони або використання надр, видобування корисних копалин, видобування, збут, придбання, передачі, пересилання, перевезення, переробки бурштину, що становить основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.ст.240, 240-1 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.3 яких може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень;
- охорони, раціонального використання та відтворення тваринного світу, що становить основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.248 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [15, с. 292];
- забезпечення особи, суспільства і держави від діяльності злочинних організацій, що становить основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.256 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [15, с. 307];
- забезпечення особи, суспільства і держави від проявів тероризму, що становить основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.ст.258-1, 258-4 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 яких може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень;
- належного доступу до вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів, що становить основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.262 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень;
- належного поводження та зберігання об'єктів історичної та культурної цінності, що становить основний безпосередній об'єкт злочину за ст.298-1 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.3 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [15, с. 407];
- принципів суспільної моралі у сфері статевих стосунків, що становить основний безпосередній об'єкт злочину за ст.303 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [16, с. 193];
- обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів з метою захисту здоров'я населення, що становить основний безпосередній об'єкт злочинів за ст.ст.308, 312 КК України, додатковим обов'язковим об'єктом за якими є відносини власності, а додатковим факультативним об'єктом за ч.2 яких може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [16, с. 199, 202];
- використання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, з метою захисту здоров'я населення, що становить основний безпосередній об'єкт злочину за ст.313 КК України, додатковим обов'язковим об'єктом за якою є відносини власності, а додатковим факультативним об'єктом за ч.2 може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [16, с. 203];
- обігу лікарських засобів з метою захисту здоров'я населення, що становить основний безпосередній об'єкт злочину за ст.321-1 КК України, додатковим факультативним об'єктом

за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [16, с. 208];

– охорони суверенітету України, цілісності і недоторканності її кордонів, що становить основний безпосередній об'єкт злочину за ст.ст.332, 332-1 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [5, с. 420];

– належної діяльності правоохоронного органу, судового експерта, працівника органу державної виконавчої служби, приватного виконавця, державного діяча, що становить основний безпосередній об'єкт злочину за ст.ст.343, 344 КК України, додатковим факультативним об'єктом за ч.2 яких може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [15, с. 495, 497];

– видання владних (управлінських) актів з дотриманням інтересів служби, що становить основний безпосередній об'єкт злочинів за ст.ст.364, 368, 369-2 КК України;

– порядку користування військовим майном, що становить основний безпосередній об'єкт кримінального правопорушення за ст.410 КК України, додатковим обов'язковим об'єктом за якою є відносини власності, а додатковим факультативним об'єктом за ч.2 якої може бути встановлений порядок здійснення службовими особами своїх повноважень [5, с. 549, 18, с. 214].

Висновки. Таким чином, хоча розглянуте кримінальне правопорушення і є корупційним та розміщене в розділі XVII Особливої частини КК України, проте фактично норма кримінального закону про відповідальність за незаконне збагачення охороняє суспільні відносини не лише від корупційних, а й інших кримінально протиправних посягань, пов'язаних з можливістю отримання неправомірної вигоди, вчинених службовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави і місцевого самоврядування, які визначені в пункті 1 ч.1 ст.ст.3 Закону України «Про запобігання корупції». Завдяки латентності такі кримінальні правопорушення не завжди виявляються спеціальними уповноваженими органами держави і в такому разі саме розглядувана норма кримінального закону покликана забезпечити реалізацію принципу невідворотності покарання. Вищенаведене дозволяє дійти висновку, що безпосередній об'єкт кримінального правопорушення незаконне збагачення є ширшим ніж родовий об'єкт правопорушень, передбачених розділом XVII Особливої частини КК України і охоплює, у тому числі, такі родові об'єкти, що становлять суспільні відносини щодо:

– особистої волі, честі та гідності особи (ст.149 КК України);

– конституційних прав та свобод людини і громадянина (ст.ст.169, 176, 177 КК України);

– власності, що охороняються кримінальним законом (ст.ст.189, 191 КК України);

– господарської діяльності (ст.ст.201, 201-1, 201-2, 205-1, 206, 206-2, 210, 211, 229 КК України);

– охорони довкілля, збереження у природній багатоманітності, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, охорони нормального екологічного стану біосфери (ст.ст.240, 240-1, 248 КК України);

– громадської (загальної) безпеки (ст.ст.256, 258-1, 258-4, 262 КК України);

– громадського порядку та моральності (ст.ст.298-1, 303 КК України);

– забезпечення здоров'я населення (ст.ст.308, 312, 313, 321-1 КК України);

– обороноздатності України, її незалежності, територіальної цілісності та недоторканності (ст.ст. 332, 332-1 КК України);

– авторитету та нормальної діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян та журналістів (ст.ст.343, 344);

– службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг (ст.ст.364, 368, 368-5, 369-2 КК України);

– проходження служби різними категоріями військовослужбовців у процесі їх службової та бойової діяльності (ст.410 КК України).

Список використаних джерел:

1. Panov, M.I., Kharytonov, S.O., Haltsova, V.V. (2021). Object of criminal offence: Modern interpretations. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 28 (№ 4), p. 262-269.
2. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Харків : Право. 2010. 608 с.
3. Тацій В. Я., Пшонка В. П., Борисов В. І., Тютюгін В. І. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар : у 2 т. – 5-те вид., допов. / за заг. ред. В. Я. Тація. Харків : Право. 2013. Т. 2 : Особлива частина. 1040 с.
4. Мельник М.І., Хавронюк М.І. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. Київ : ВД «Дакор». 2019. 1384 с.
5. Алієва О.М., Білаш О.В., Бабій А.П. Кримінальний кодекс України : науково-практичний коментар. Вид. 8-е, перероб. та доп. / відп. ред. Є. Л. Стрельцов. Харків : Одиссей. 2012. 904 с.
6. Денега О.П. Кримінально-правова кваліфікація незаконного збагачення за об'єктом. *Форум права*. 2015. № 3. С. 45-50.
7. Гузоватий О.І., Титаренко О.О. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення в Україні та деяких зарубіжних країнах : монографія. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2018. 260 с.
8. Ясінь І. М. Кримінально-правова кваліфікація незаконного збагачення за законодавством України : дис...канд. юр. наук : 12.00.08. Львів 2017. 236 с.
9. Безгинський Б. Г. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення в Україні : дис...канд. юр. наук : 12.00.08. Київ 2022. 195 с.
10. Дудоров О.О., Письменський Є.О. Кримінальне право. Особлива частина : підручник / за ред. О. О. Дудорова, Є. О. Письменського. Луганськ : «Елтон-2». 2012. Т. 2. 704 с.
11. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31.10.2003 / *Верховна Рада України*. URL:http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c16. (дата звернення: 10.07.2023).
12. Михайленко Д. Г. Протидія корупційним злочинам засобами кримінального права: концептуальні основи : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2017. 582 с.
13. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII / *Верховна Рада України* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (дата звернення 21.08.2023)
14. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 / *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 21.08.2023).
15. Сухонос В.В., Білоконь Р.М., Сухонос В.В. (мол.). Кримінальне право України. Особлива частина : підручник / за заг. ред. доктора юрид. наук, проф. В.В. Сухоноса. Суми : ПФ «Видавництво «Університетська книга». 2020. 672 с.
16. Савченко А.В., Шуляк Ю.Л. Кримінальне право України. Загальна та особлива частини (у схематичних діаграмах) : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури». 2015. 312 с.
17. Попович О.В., Томаш Л.В., Латковський П.П., Бабій А.Ю. Кримінальне право України. Особлива частина : навчальний посібник. Чернівці. 2022. 319 с.
18. Харитонов С.О. Кримінальна відповідальність за військові злочини за кримінальним правом України : монографія. Харків : Право. 2018. 328 с.

